

İŞÇİ SINIFI TARİHLERİ

Aydınlık Gazetesi, 13 Aralık 1993

Yıldırım Koç

Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık tarihini öğrenmeye ve kavramaya çabalayan biri olarak, çeşitli yayın organlarında bu konudaki yazıları okumaya çalışıyorum. Son yıllarda bir bir saplantım oluştu. Eğer bir yazıda, üzerinde uzun süre tartışılmış bir hatanın tekrar yapıldığını görürsem, yazının bütününe olan güvenim ve saygım bir anda yok oluyor. Yazıyı öğrenmek için değil, maddi hata aramak için okumaya başlıyorum.

31 Ekim 1993 tarihinde **Alinteri** Gazetesi'nin ilk sayısı yayınlandı. Gazetede bir "Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi" bölümü var. Bu bölümde ilk olarak da, "ilk işçi örgütlenmeleri, ilk işçi eylemleri" yazısı yer alıyor.

Yazıda şöyle deniliyor:

"1871'de kurulan 'Ameleperver Amele Cemiyeti' Türkiye'de kurulan ilk işçi örgütüdür. Bu işçi derneği, işçileri örgütleyen bir yapıdan çok, Batı'dan etkilenen aydınların kurduğu bir yardım sandığı olmaktan öteye gidemedi. Bununla birlikte, 22-28 Ocak 1873'te, onbir aydır ücretlerini alamayan Kasımpaşa Tersanesi işçilerinin grevinin başlamasıyla birlikte, dernek derhal kapatıldı."

İşçi sınıfı tarihi konusunda kullandığım ilk ve en basit ölçüt, Ameleperver Cemiyeti'dir ("Ameleperver Amele Cemiyeti" değil).

Lütfi Erişçi'nin 1951 yılında yayınladığı kitabında şöyle denilmektedir ¹: "Bu arada İstanbul'da bir de Ameleperver Cemiyeti kurulmuştu (1871)."

Oya Baydar, 1969 yılında yayınlanan kitabında bunun doğru olmadığını açıkladı. Oya Baydar şunları yazıyordu:

"Osmanlı İmparatorluğu'nda kurulan ilk işçi derneğinin 1871 Ameleperver Cemiyeti olduğu genel geçer bir yargıdır. Oysa elimizdeki belgeler Ameleperver Cemiyeti'nin bir işçi derneği olmadığını ve bu türden sendika niteliğindeki derneklerin daha sonraki yıllarda aranması gerektiğini ortaya koymaktadır².

"Ameleperver Cemiyeti'nin kökü 1868'e kadar gider ve bir işçi derneği olmaktan uzaktır. "³

Şehmuz Güzel de **Bilim ve Sanat Dergisi'nde** yayınlanan bir yazısıyla bu konuya iyice açıklık kazandırdı ⁴. Bu hata yıllardır tekrar tekrar birçok yazıda ele alındı.

Ameleperver Cemiyeti'nin tersane işçilerinin greviyle bağlantılı olarak 1873 yılında kapatıldığına ilişkin bilgiye, bu konuda taradığım hiçbir yayında rastlayamadım. Derginin bu köşesinin yazarı bu konudaki kaynağını bildirirse, yararlanma olanağı bulacağım.

¹ Erişçi, L., **Türkiye'de İşçi Sınıfının Tarihi (özet olarak)**, Kutulmuş Basımevi, İstanbul, 1951, s.4.

²Sencer, O., **Türkiye'de İşçi Sınıfı, Doğuşu ve Yapısı**, Habora Kitapevi, İstanbul, 1969, s.155. Kitabın ikinci baskısı için bkz., Baydar, O., **Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi (1)**, Infograph, Frankfurt, 1982, s.78.

³ Sencer, O., a.g.k., s.157.

⁴ Güzel, Ş., **Bilim ve Sanat**, Ağustos 1981, s.43-45.

Türkiye’de Osmanlı tarihi araştırmacıları içinde öncelikle işçi sınıfı ve sendikacılık tarihi ile ilgilenen kimse yoktur. Bu konuda bildiklerimiz son derece sınırlıdır. Bu nedenle, işçi örgütleri ve işçi eylemlerinden söz edersen, “ilk” demek yerine, “bilinen ilk” demek daha doğru olacaktır.

Eğer bir yazı, hala Türkiye’de ilk işçi örgütünün Ameleperver Cemiyeti olduğunu ileri sürerek başlıyorsa, o yazıyı nasıl öğrenme arzusu ile okursunuz?

Ben okuyamıyorum. Bundan sonra **Alinteri** alabildiğimde, Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi köşesine baktığımda, aklımda hep bu ilk sayıdaki izlenim kalacak.

Öğrenme şevkimi kıranları protesto ediyorum.